

me est posterior, ita potentia est infinitis partibus prior: nec me tantum, sed et universis quae in caelo et in terra sunt. Res meae umbrae sunt et imago, praecessio ac preparatio: illa veritatem, salutem, perfectionemque affert. Non ego collega illius sum, sed praecursor: praecedo eum ut Lucifer praecedit solem mox obscurandus majore lumine. *Illam enim oportet crescere, me autem minui*, Joan. 3, v. 30.

CITUS. Quanto ipsum magis populus extollebat Christum credendo, tanto magis se ipse deprimebat Christo collatum.

DIGNUS, *sufficiens*, ad verbum, id est, dignus cui id committatur. Non fuit Joannes dignus, ex ipsa natura sua conditione: hanc enim infinitis perfectionibus superat natura Christi. Siquidem universa mortalium natura, cum Dei majestate comparata, quasi stilla simul et quasi momentum staterae reputatur (Isa. 40, v. 15), et sanctissimus quisque quasi pulvis et cinis, Gen. 18, v. 27.

CORRIGIAM, linguam seu vinculum scortorum. *Solvere corrigiam calcamentorum ejus*; id est, excalecare eum, à parte totum: solvenda enim sunt calcamenta antequam extrahi possint. Sententia idem unum est hoc, cum eo quod Matthaeus dicit *calcamenta portare*: nec dubium est quin Joannes, ut saepius istud repetivit, nunc his nunc illis verbis fuerit usus. Ne putetis, inquit, quod dixi, *fortior me est*, comparationis me id more dixisse, quam nullam volo intelligi: tantò ille est me modis omnibus superior, ut ego, quem vos aliquid esse creditis, quam vos suspicatis, illi collatus, infirmus adeoque nihil sim, prorsus indignus inter servos ejus numerari, etiam servos extremos. Cùm ad summam illam ejus dignitatem, summamque divinae naturae ipsius praestantiam, mentis oculos conficio, indignum me planè sentio, qui vel infimi ministri locum apud illum obtineam, et vel vilissimam partem in illius mihi ministerio vindicem. Nulla enim ministerii pars vilior quàm à calcamentis alicui esse: calcatorum alicujus curam gerere, dominum illos nunc indere, nunc exire, illos mundare, reponere, reddere, mutare, pro domini libitu, eoque foras prodeunte portare, si illos ponere aliquando loci sacri aliae causae, aut alios alius mutare velit. Videri possit proverbiale fuisse hoc dicendi genus, ortum ex consuetudine Judaeorum, qui sanctiorem aliquem locum ingressuri calcos ponere consueverant, advenientium etiam hospitum pedes lavare, regione nimirum calidiore. Omnino autem hinc intelligitur, vulgarem inter Judaeos tunc usum fuisse solcarum; quem Christus, haud dubium, ut cetera similia, est imitatus: vide Marc. 6, v. 9. Jam igitur quid humiliter quam solvere et portare soles alicujus? certè is, cui hoc ex conditione competit, infimo in ordine est, si cum illo comparetur cui solvit aut portat soles. Atqui ille taatus est, inquit, ut ego non possim cum illo vel in hoc gradu comparari, sive naturam spectes, sive virtutem et fortitudinem. Magnus Joannes ad magnam provocat de Christo concipiendam opinionem, majoremque quàm de homine haberi possit: qui ipse cele-

bratus inter natos mulierum maximus, Math. 11, v. 11, inferiorem se fatetur quàm qui apud Christum nanciupium agat; neque enim praeter veritatem humilis aut fuit, aut esse potuit. Vehemens itaque *tapinosis*, quàm mirum in modum se abiecit, ob quam vicissim mirum in modum elevatus est, juxta maximam: *Qui se humiliat exaltabitur*. Quin et affert Joannes hujus ex ipsis evidentem rebus probationem: *Vultis, ait, cognoscere rationem virtutis meae cum illius virtute collatam?*

ETUS, Latine superfluum. Ipse, vel per se solum, vel adhibito ministerio servorum suorum, vos, animas vestras,

BAPTIZABIT, perfundet. *Ipsa metaphora dictionis BAPTIZABIT* inquit Chrysostomus, *gratias exprimit largitatem*.

IN SPIRITU SANCTO, id est, Spiritu sancto (praepositio in Latinis est superflua); Spiritu sancto in vos infuso. Per Spiritum sanctum autem intellige dona Spiritus sancti. Vos, inquit, ex rebus visibilibus me aestimatis; ac longè nobiliora sunt quae non videntur. Non ille tui ego corpora vestra solà aqua, sed animas vestras Spiritu sancto tinget, nec uti ego, ad poenitentiam dumtaxat provocabit peccatorem; sed et à peccatis mundabit, ac donis caelestibus imbuet. Effundet in vos, in morem aquae, largietur et copiosè, Spiritum sanctum, qui fons est donorum omnium, remissionis peccatorum, regenerationis, renovationis, justificationis, adoptionis, juris haereditatis caelestis (omnia haec comprehendit). Quanta igitur differentia est inter corpus et animam, inter aquam et Spiritum sanctum, inter imaginem et veritatem, inter apparatus et rem ipsam; tanta est differentia inter baptismum ipsum et baptismum meum, tantò est baptismus ipsius efficacior meo. Respicit autem haec Baptistae promissio: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto*, primum ad visibilem Spiritus sancti, in apostolos et eos qui cum eis erant ipso Pentecostes die, atque in plures deinde credentes, effusionem: ipse enim Salvator, dum hanc promittit, alludens ad haec ipsa Joannis verba, ait Act. 1, v. 5: *Joannes quidem baptizavit vos aqua; vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies*. Deinde verò respicit et ad invisibilem Spiritus sancti largitionem, tum per baptismum, tum per baptismi rationem, impositionem manuum sive confirmationem. Idcirco enim visibiliter aliquando Spiritum sanctum Christus dedit ut de invisibili per sacramenta largitione redderet certos.

ERIT UT, qui est ignis seu igni similis, purgans et inflammans. *Ignis commemoratione adjecta*, inquit Chrysostomus, *Spiritus sancti efficacitatem signavit, gratiam ipsius vehemens atque imitatum*; quasi diceret: Effundet in vos abundè, sive per se, sive per ea quae instituet sacramenta, Spiritum sanctum: cujus non otiosa erit in vobis mansio; verum ad effectum, ut instar ignis, sordes vestrorum consumat peccatorum, animorum dispellat tenebras, charitate, quàm virtutem Deique gloriam prosequamini, et accendat, quam nulla afflictionum acerbitas superare queat. denique totis in

se transformet ac sursum rapiat. Hujusmodi enim sunt ignis proprietates, consumere, illuminare, inflammare, omnia in se transformare ac sursum rapere: propter quas ipso die Pentecostes, in specie ignis Spiritus datus est: ad quod et respexit Baptista prophetae dono auctus.

VERS. 17. — CITUS. Praedicavit Christum Salvatorem et Spiritus sancti donatorem, quod ad primum ejus adventum pertinet; jam et judicem praedicat, quod ad secundum; ut, qui promissis non pelliciantur, terrore compellantur; nec torpeant, tanquam omnibus salvus, qui semel Spiritu sancto baptizati fuerint. Et haec fuit Judaeis nova doctrina, de futuro Christi judicio; non minus quàm illa de regno caelorum et gehennae ignis. Paulatim aperit Joannes mysteria omnia Evangelii, ut etiam mox Spiritus sancti rationem: nam quamvis Spiritus sanctus notus esset Judaeis eo tempore, cujus frequens est mentio in veteribus Scripturis, non tamen ut tertia in divinis persona, distincta à Patre et Filio.

VENTILABRUM, *πρίον*, vannus, vel, ut legit B. Augustinus in Psalmum 92, *pala*, instrumentum est, quo frumenta, ad ventum ventilata quassataque, à paleis expurgantur, à *πρίον* dictum, quod veluti exspuat ea quae sunt inutilia. Eo significatur extremum Christi judicium, quod malos secernet à bonis, non tantum meritis, ut in hac vita secerantur, sed manifestè et loco et praemio: quemadmodum dum frumenta vannis ventilantur, palca à vacuis, ab inanibus fructuosa, quodam aere spirantis examine separantur.

IN MANU ERIS. Sensus verborum est: Qui tenet ventilabrum suum manu sua. Significatur autem haec parte, Christum, vel judicandi potestatem, à Patre accepisse, (juxta illud Joan. 5, v. 22 et 27: *Pater omne judicium dedit Filio, et potestatem dedit ei et judicium facere*) vel paratum ad dijudicandum peccataque ulciscendum esse; in propinquo esse ipsius judicium, ut propinqua est separatio palcarum à tritico, ubi agricola ventilabrum in manus accepit; juxta illud quod mox antecessit: *Jam securis ad radicem arborum posita est*.

PURGABIT, ad verbum, *perpurgabit*, seu *permundabit*, ut veritè apud Matth. : exactè mundabit. Frequenter, imò verò semper, *aream suam* Christus mundat, dum nunc auferat ex aëre impios, nunc ad justitiam illos adducit, ac sensum justos ipsos perficit (*Omnes palmitem in me*, loquitur Joan. 15, v. 2, *non ferentem fructum, tollet eum* (Pater), *et omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat*); at in seculi consummatione permundabit, dum nullum relinquet inter bonos malum, nec aliquid in bonis mali. *Exhibet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi*. ut Apostolus ait ad Ephes. 5, v. 27.

AREAM SUAM. Area ea est in quam frumentum, ita ut demessum est, ex agro convenitur, quod deinde in aëre, ex aristis, plaustris aut flagellis excutitur; tandem verò ventilabris à paleis secerantur. Porrò quod ait, *permundabit aream suam*, synecdoche est,

continentis pro contento: aëre pro eo quod in aream congestum est; *aream suam*, id est, cotum in se credentium quem congregaverit, tum per se, tum per ministros suos; Ecclesiam, in qua permixti sunt boni mali. Utitur hoc loco contra Donatistas Augustinus, cap. 10 libri post Collationem.

CONGREGABIT, coget, colliget, nihil sinet perire tritici.

TRITICUM SUUM, eos qui fuerint humilitate parvi, animi sinceritate candidi, freti virtutibus, solidi pietate, et constantia ac perseverantia graves; hujusmodi enim sunt triticum Christi, cibus sunt quo pascitur Christus. Quare martyr Ignatius de se, dum ad bestias condemnatus esset: *Frumentum, aiebat, Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar*. Hic, in Catal. script. eccles.

IN HORREUM, in repositorium, in regnum caelorum, in quo, à paleis separati tui perpetuò et felices agent.

STRUM, scilicet vel judicis vel tritici.

PALEAS AUTEM. Graecè *paleam autem*: singulare collectivè acceptum pro plurali, more Hebraico. Paleae in Ecclesia si sunt, quae specie religionis nitidi, inanes sunt virtutibus, steriles bonorum operum, et iniquitatum cupiditatumque malorum ventis facile abripiuntur, qui ex ea tunc radice oriundi ex quâ triticum, ejusdem Ecclesiae communiōne gaudent, eandem profiterentur fidem, iisdem imbuuntur Sacramentis, sed carent medullâ justitiae. Porrò autem (id quod hinc sequitur) si paleas igni adjudicabit, quânto magis zizaniam? si domesticos, quânto magis alienos? Sub paleis fortassè comprehendit, quiddam illud est, quod cum grano tritici natum, à grano secerantur atque abijcitur, ut cinis et spicas, quamquam cum ad haec segreganda, opus sit ventilabris, sed ad hoc ut exactè mundetur area, à subillioribus paleis.

COMBURET, affliget. Is erat regionis illius mos, paleas in ignem abijcere et comburere.

IGNI, vero eoque corporeo igni, id quod B. Augustinus docet libri 21 de Civitate Dei cap. 9 et 10.

INEXSTINGUEBILIS, inextinctio, hoc est aeterno: plus significatur quàm vox sonet; igni, qui non tantum exstingui non potest, verum nec exstingui unquam, sed perpetuò urat et affligit quos semel accepit. Exstingui non potest quia fomentis opus non habet ut alatur, sed per se subsistit, aeternumque durat, Deo faciente; non exstingui verò, Deo ita actionem illius temperante, ut quamvis acerrimè adurat, cruetique extremè, neque cesset unquam in eos agere quos aliquando accepit, nunquam tamen absumat. «Nonne cernis solem istum, inquit Chrysostomus in hunc locum, semper ardentem et nunquam prorsus extinctum? Non legistis incensum rubum, nec tamen ipso incendio concrematum? Jam satis super his disputavi, ait Augustinus, posse animalia etiam in ignibus vivere, in ustione sine consumptione, in dolore sine morte, per miraculum omnipotentissimi Creatoris, cui hoc possibile esse qui negat, à quo fit quiddam in naturis omnibus miratur, ignorat.» Ita

que inextinguibilem intelligit ignem, non in se tantum, sed et in iis qui illi adjudicantur, hoc est, aeterno absque cessatione illos cruciantem; simili enim ferè modo dicimus ad perpetuos quædam carceres esse damnatum. Quare hoc loco refellitur eorum hæresis, qui docuerunt reproborum poenam non esse perpetuam. Videri autem potest alluisse Joannes, ad illud quod de prevaricatoribus Isaias ait, cap. 66, v. 24, citatque Servator Marc. 9, v. 44, 46, 48: *Vernis eorum non morietur, et ignis non exstinguetur.*

VERS. 18. — ET ALIA, præter ea quæ hactenus retuli.

EXHORTANS, inter exhortandum ad penitentiam vitæ prioris et ad fidem in Jesum, Act. 19, v. 4.

EVANGELIZABAT, annuntiabat Evangelii mysteria. Quædam alia refert Joannes Evangelista, cap. 1 et 5. Pleraque Christiani Evangelii mysteria cepit Joannes aperire, quæ Christus subsequens perfecte enarravit.

VERS. 19. — TETRARCHA, vide supra, v. 1.

HERODIADE, illius adulteræ incestuæque mulieris, cuius turpi amore tenebatur, tum causâ, tum impulsu. Herodias nomen est patronymicum, vel certè diminutivum, impositum ab Herode Ascalonitâ (verisimile est) huic nepti suæ ex filio Aristobolo, ut scribit Josephus, lib. Antiquitat. Jud. 18, cap. 7.

FRATRES SUI, Philippi additur Syriacè, et à quibusdam libris etiam Græcè, id quod apud Marcum constanter ab omnibus legitur. Nasperat illa Philippo tetrarchæ Iudææ et Trachonitidis, de quo supra, v. 1, cuius mansuetudine abusus Herodes (erat enim vir perpetuò modestus, et amator quietis ac otii, quod Josephus scribit ejus libri qui supra, cap. 6) ausus est apud illam de impetrando illius conjugio mentionem facere. Quâ assentiente, convenit inter eos, ut quamprimum Herodes Româ reverteretur quò jam iter instituebat, illa migraret in ipsius domicilium, ipsique jungeretur incestis nuptiis, repudiatâ Arethæ Regis Petræ filiâ quam ipse antea duxerat. Ita Josephus, cap. 7, quanquàm loco Philippi Herodem alterum incognitum illum ponat, de quo vide Marc. 6, v. 17. *Fratris sui*, germani, non uterini; Herodes enim hic ex Malthacæ Samaritide; Philippus ex Cleopatrá Jerosolymitide natus est, eodem iterum teste Josepho. Josephus ait uxorem fuisse Herodis alterius, filii ejusdem patris Herodis Magni, ex Mariannæ Simonis Pontificis filiâ; sed fallitur procul dubio. Nam et evangelistarum tempore non modò recens erat sceleris hujus memoria, verum etiam ante omnium oculos versabatur.

Joannes qui nemini placebat nec ipsis Pharisæis, Herodem corripiebat: Illa tui fratris adhuc etiam vivens (obit enim demùm Philippus vicesimo anno Tiberii Cesaris), uxor est, atque ex eo mater, illo adhuc invito tibi adherens. Adulterio et incestui raptum jungis, legis Dei pluribus modis transgressor. Pudorem Baptista conabatur incutere ut ad penitentiam provocaret. Sed licet facili crederet meretricis illecebris irretitum à proposito non revocandum,

tamen quia publicum erat scelus atque adeò turpe, non putavit sibi dissimulandum, quantumvis molestus esset et ingratus monitor. Liberaigitur cum esset propheta; objurgatio, et publica infamisque facti ipsius atrocitas, peccatum autem corrigere libido non sineret, non frustra timebat Herodes, ne qua repente populi seditio adversus ipsum moveretur (accurrebant enim ad Joannem et Galilæi et Peræi), præter hoc quòd increpationem non ferret. Noverrat Herodes Joannem apud populum esse vehementer gratiosum, quòd et complures haberet discipulos, et baptizasset permultos, et à plerisque crederetur Messias; à nemine certè non haberetur vir sancionis singularis et propheta à Deo missus, cui contradicere non liceret. Quam ob causam vincit prophetam conjicique in carcerem, ut dicitur versu sequenti, illo victo tranquillam sibi licentiam promittens. Hæc prima ac præcipua Herodi causa fuit in carcerem mittendi Joannis; fuit et alia quam Pharisæi urgebant, à quibus Joannes Herodi traditus fuit, quæ non tam movit Herodem, quam ipsi servit velaminis loco, de quâ Matth. 4, v. 12. Hic itaque clarè cernimus, quale fides et cordatis veritatis prædicatores præmium in mudo maneat, præsertim ubi vitia coarquant. Vix enim centesimus quisque hominum correptionem admittit, multoque minis tyranni, quibus nihil acerbius est quàm in ordinem cogi.

At totius negotii architectrix, et mali artifex ac fons exultat. Herodias voti sui compos facta, et linguam veriloquam discriminali acu confodit, denique crudelem triumphum de suo censore agit; sed postea, illa simul et Herodes, suis opibus extui, nec regni tantum honore, sed et natali solo ac subsidiis omnibus privati, perpetuo apud Lugdunum, Galliæ urbem, damnati exilio, suave bonis omnibus à justo Dei judicio profectum spectaculum præbuere; narrat Josephus, lib. 18 Antiquit. Judaic. c. 9.

MALIS, sceleribus, flagitiis.

QUE FECIT, adversus publicam justitiam et privatæ honestatis exemplum. Matthæus et Marcus non meminerunt, nisi de adulterio incestuoso, Herodem à Joanne correptum, ut cuius occasione Joanni Herodias machinata sit mortem, quam illi narrare instituerant; Lucas verò et de aliis pluribus criminibus reprehensum fuisse testatur; quæ etsi non perinde nota sint, fuisse tamen Herodem hunc, vafrem impiumque tyrannum, tum ex verbis Salvatoris infra 15, v. 52, tum ex eo quod à Caio imperatore tetrarchiâ privatus et perpetuo exilio multatus sit, satis evadit manifestum. Porrò in Joanne ad nullum Herodianorum vitiorum connivente, refugit insigne constantiæ exemplum, quâ præditos esse convenit doctores omnes, ne magnorum ac potentium vitia quæcumque aut palpant aut dissimulant, imò ne vereantur, quoties ita necessitas tulerit, illorum in se provocare ferociam.

HERODES, Antecedens loco relativi, Hebraico dicendi genere.

VERS. 20. — ADIECIT, satis superque scelerum pondere prægravatus, ut nefandum hoc facinus non adiecisset.

Et, pro, quòd.

INCLUST, ita nimirum, præter injuriam viro sancto illatam, impedivit cursum, quantum in se fuit, prædicationis illius, et ministerii omni populo utilissimi; adhæc interceptit consilium et reprehensionem, quæ via ipsi esse poterat ad penitentiam. Significatur itaque, tunc desperatam esse malitiam et ad summum venisse cumulum, cum remediis irascitur peccator; nec tantum correptionem repudiat, sed et de monitore quoque suo hostilem vindictam sumit. Vide quæ diximus versu præcedenti.

VERS. 21. — FACTUM EST, Accidit opportuno tempore ante Joannis carcerem.

CUM BAPTIZABATUR À JOANNE.

OMNIS POPULUS, populus Judaicus magno numero se offerens.

ET JESU BAPTIZATO, et Jesus baptizatus esset et oraret, ut *aperitum fuerit calum*; sic poterat interpres commutare infinitivum et participia cum verbis finiti modi, sensu clariore, quemadmodum ceperat in versu incho. Syrus, pro, *et Jesu baptizato*, reddit, orationem absolvens, *etiam Jesu baptizatus est*, inter reliquos, scilicet, offerens se tanquam unum è plebe, inter peccatores, publicanos, meretrices, milites, etc., nihil fastidians commune cum hominum vulgo lavacrum.

ET ORANTE, SYRUS: *Et dum oraret, aperitum est calum*. Baptizatus Jesus oravit in ripâ luminis Patrem, compositis genibus et sublatis in cælum oculis ac manibus, pro felici successu ardui illius negotii evangelici quod aggrediebatur, quod ut auspiciatus foret, rogavit, verisimile est, ut fieret à Patre ea quæ hic sequitur sui declaratio et commendatio. Quamvis enim sciret Patri statutum esse hanc edere, quia tamen agnoscebat sibi ut homini non esse debitam, sed gratiam esse, voluit eam et supplicet oratione mereri, et humiliter reverentiam excipere, docens interim, baptizatis non otiosè vivendum, sed instandum esse orationi, quia etsi peccata sunt omnia baptismo laxata, nondum tamen est carnis fragilitas solidata.

APERITUM EST, ad verbum, *aperiri*. Aperitum est non imaginariè, sed reverè, et videret ipse Jesus è cælis sibi afferi auctoritatis testimonium, et Evangelii prædicandi delegationem, simul ut manifestaretur Joanni, et honore ac gloriâ celebraretur, qui sese ipse eò deiecerat, ut non dignaretur cum peccatoribus servi manibus baptizari; denique, ut ad aggrediendum Evangelii et redemptionis humanæ negotium, quod non absque difficultate et afflictione variâ perfecturus erat, animum acciperet, à Patre amari et honorari se animadvertens.

CÆLUS, cælis proxima aeris aut ignis regio (nam hæc cæli frequenter nomen accipiunt) non enim necesse est ipso summos cælos intelligere, quos, cum corruptioni hand subjaceant, credibile non est Deum, contra eam quam illis indidit naturam, diffidisse;

cum elementis aeris aut ignis diffusio ad hoc sufficeret, ut intelligeretur è cælis proficisci, eam quæ videbatur columbæ speciem, et quæ audiebatur vocem; idcirco enim hoc factum fuit. Formatus itaque, in supremâ aeris ignisvæ regione, profundus hiatus fuit, prodigiòsa luce coruscus, Jesu et Joannis oculis conspicuus.

VERS. 22. — DESCENDIT ex intimo apertorum cælorum recessu. Non ipse Spiritus qui ubique est repletque orbem terrarum (Sap. 1, v. 7), sed columbæ species quæ apparuit, descendit, ut, inquit Augustinus, *exterioribus visis corda commota, à temporali manifestatione venientes, ad occultam aternitatem semper presentis converterentur* (libri 2 de Trinit. cap. 5), et intelligerent singularem hic ipsius præsentiam per gratiam, qui ubique est per naturam.

SPIRITUS SANCTUS, spiritus qui à Deo procedit vivificus, Spiritus sanctus qui à Deo emanat. Hic oritur questio an Jesus aut Joannes viderent descendentem Spiritum; nam in Matthæo, cap. 3, v. 16, post verbum, *vidit*, quidam subaudiunt *Jesum*, quidam *Joannes*. Jesus enim potius ut subaudiatur, requirit verborum syntaxis; ut verò Joannes, obvia ratio, quippe cui declarandum fuerit Christus, non Christus ipse sibi. Ego accipiem esse locum existimo, ut utrumvis etiam utrumque subaudiatur, quemadmodum fecere Glossæ interlineales auctor et Richelius. Jesus enim vidisse referitur, ut certum eum profus factum intelligas sui à Deo ad evangelizandum munus missionis et unctionis; ne tamen eum eò prolixius crederes, quòd nemo nisi evidenti acceptè delegatione audire debet prorumpere. *Nec quisquam* (inquit apostolus Hebr. 5, v. 4, 5) *sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquàm Aaron*. Sic et *Christus non seipsum clarificavit*, etc. Joannes autem vidit, ut satisfaceret divino promisso; hoc enim ei à Deo promissum fuerat visibile signum agnoscendi Christi, quod et à se testatur acceptum, Joan. 1, v. 32, 35: *Vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, et mansit super eum. Et ego noverebam eum: sed qui misit me baptizare in aquâ, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto*. Itaque et Jesus et Joannes ex apertis cælis viderunt Spiritum sanctum columbæ specie, simul et audierunt Dei Patris vocem (hæc enim duo eodem pertinuerunt); sed an cætera hominum præsentium multitudo hæc eadem viderit et audierit, res est incertâ, nominatim auctori libri de duplici Martyrio, Cypriano adscripti. Scriptura nihil hæc de re dicit; si tamen diligenter expendatur, faveat parti neganti, in quam propendit Dionysius Richelius et Thomas Cajetanus. Volens enim Joannes Baptista testimonium perhibere de Jesu: *Vidi*, inquit Joan. 1, v. 32, *Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, et mansit super eum*. Quòd si præter ipsum viderant illud præsentem omnes, vel non erat ipsi apud eos qui et ipsi viderant res ista producenda, vel si erant alii, dicendum ipsi fuerat, non *vidi*, sed *vidimus* ego et populus omnium

præsens; fuisse enim testimonium multo irrefragabile, quippe publicum. Deinde, si præsentes omnes viderent columbam, et audierent vocem cælestem, credere par est inprimis Joannis discipulos, qui præceptoris individuali adhærebant. Atqui, cum laboraret Joannes in discipulis suis docendis incomparabilem Jesu præ se excellentiam, et se ad Christum transferendis, inculcat eis constans testimonium suum (Joan. 3, v. 28), nequaquam hanc visionem, quæ maximè fuisset inculcanda, ut clarissimum è oculis Jesu allatum testimonium, si illius spectatores fuissent. Adhæc, non consuevit Deus mysteria illa summa et incomprehensibilia, quæ est istud inprimis SS. Trinitatis, ab ipso mox initio, semel, integrè, nec paulatim, aperire promiscuo vulgo, imò ne discipulis quidem familiaribus; triennio enim propemodum formaverat discipulos suos Jesus, cum simile in monte spectaculum ipsis exhiberet, et nec ipsis omnibus, sed solis tribus ex ipsorum numero, addit etiam prohibitionem ne cui illud ipsi revelarent ante resurrectionem suam, infra 17, v. 1, 9. Cæterum etsi solis Jesu et Joanni visio ista exhibita concedatur (certè vox Patris non hic addit quod infra 17, v. 3, *ipsum audite*, quod nec addi permittit secunda persona quæ utuntur posteriores evangelistæ) non tamen ipsis solis servivit, sed servivit et aliis, quibus eam ipsi, et ex ipsis alii aliis, congruo tempore ac modo revelare debuerunt; quemadmodum Baptista fecit, et ex eo evangelista, Joan. 1, v. 32 et 34: *Et testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de celo et mansit super eum. Et ego vidi et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.*

Sicut colubæ, non id est, descendit in morem colubæ, sed, *corporali specie sicut colubæ*; specie, similitudine, figurâ colubæ, ipsum representantis, præsentemque ostendens. Sic Actorum 2, v. 5, apparuerunt *dispertitæ linguæ tanquam ignis*, id est, specie, figurâ linguarum ignearum Spiritus sanctus apparuit. Porro, non verus illic ignis, sed ignis similitudo, ita nec vera hic colubæ, sed colubæ similitudo; id quod B. Ambrosius docet in præfatione tertii libri de Spiritu sancto; nec ab eâ sententiâ abhorret Augustinus, epistolâ 102, quamquam alibi aliud sentiat. Corpus simile corpori colubæ, ex elementari materia repente formatum fuit et motum, angelico ministerio aut divinâ alloqui virtute; quod, peracè significatione præsentis Spiritus sancti, in præsentem materiam reversum, esse desit. Propterea autem corporea species sive similitudo apparuit, ut eo signo, Spiritus sancti naturâ invisibilibus, præsentia, ipsis oculis Jesu et Joannis monstraretur; colubæ autem idcirco, ut, Spiritus sancti, qui adesse signabatur, Christique, qui Spiritu sancto unctus docebatur, proprietates exprimerentur. Columba animal est forandum, homini amicum, mansuetum, gratiosum, et bono gaudens odore: et Spiritus sanctus delectatur mundis hominum mentibus, atque his maximè quas commendat odoriferarum virtutum gratia; benignus, liberalis, munificus est, cælestium

charismatum dives elargitor. Columba candida est, mitis, innocens, simplex, salutaris, miro affectu prosequens pullos suos. Hæc in Christum dilucide conveniunt, ut ne metamus ad ipsum accedere, qui non formidabili Spiritus potentia, sed amabili et placidâ gratiâ indutus nobis occurrat.

In istum, Jesum; insidens in sacro Jesu capite. Græcè est pronomen non reciprocum, *αὐτός*, sed ut scappè illud loco reciproci positum legitur, ita anceps esse malim intelligi, ut, et Christo et Joanni, quemadmodum diximus, columbam visam queas exponere. Certè quod hic veritè interpres in *ipsum*, secundum Matthæum veritè *super se*, secundum Marcum, *in ipso seu super ipsum*, Græco sermone utrobique dicente *in αὐτόν*. Jam quod subsedit in Christo, columba Spiritum sanctum representantis species, non fit virtute baptismi Joannis, tanquam illo daretur Spiritus sanctus (nam ut id accidit post baptismum, Jesu ex aquis egresso, ita reliquis à Joanne baptizatis haud acciderat) nec idcirco fit, ut monstretur impleri Jesum Spiritu sancto (cui à primo assumptæ hominum naturæ momento non ad mensuram Spiritum Pater dederat), sed ut ostendatur Spiritu sancto plenus esse. Cum enim hæcenus se domi tanquam privatus homo continuisset, nunc cum producendus est à Patre ad præstandum Redemptoris munus, hujusmodi signum declarat eum Pater messiam illum esse, quem olim ipse promiserat, unctum afflatum omnibus Spiritus sancti dotibus, ad evangelizandum pauperibus, medendum contritis corde, prædicandum captivis indulgentiam, etc., Isa. 61, v. 1, 2, 3. Nec solum ipsum esse Spiritu sancto plenum abundèque unctum, sed et de plenitudine suâ alios uncturum adèque baptizaturum Spiritu sancto. Sic enim interpretatus est signum istud ipse Pater, qui Baptista illud promiserat: Joan. 1, v. 33: *Qui misit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendente et manentem super eum, hic est qui baptizatur in Spiritu sancto.* Ut enim olim cum universum aliquando orbem naufragium commune mersisset, et omne prorsus hominum genus in periculum exterminii adductum esset, apparuit Noemio columba, finem tempestatis illius ostendens, atque, ore allato olive ramusculo, tranquillitatem mundo redditam nuntians (Gen. 8, v. 11), ita modo Spiritus sanctus Joanni apparuit colubæ specie, humani generis è malis omnibus liberatorem monstrans, et Dei per eum gratiam orbi oblatis annuntians. Denique subsedit in sacrum Jesu verticem Spiritus sanctus, ut tanquam Dei digitus extensus (vocavit Christus Spiritum sanctum Dei digitum Matth. 12, v. 28) monstraret certè, in quem proxima Dei è cælis vox feratur.

Vers. 17.—*Et vox.* Ecce rem aliam non minis stupendam. Interea dum insideret Spiritus Dei colubæ specie in capite Jesu, magnifica vox lapsa est *de ex*, apertis coruscisque *cælis*, Deum Patrem representans loquentem. Unde colubæ venerat oculis conspicuâ, inde venit et vox auribus insonans; neque enim, aut sine voce colubæ, aut sine colubâ vox, Christum

certò demonstrasset; colubæ absque voce, non intellectum fuisset quid sibi vellet; vox absque colubâ, in incertum lata fuisset. Cæterum cum Pater nec audiri possit, nec conspici, aut ullo corpore sensu percipi, *vox hæc cælis delata, non Patris propria existit*, sed, quod ait Victor Antiochenus, *in Patris personâ, per angelorum ministerium efformata fuit.* Aptè autem per vocem Pater innouit: ipse enim ineffabilis Verbi, quod eum orbi notum reddidit, genitor est. Atque hunc oracula reddendi modum, voce è cælis missâ, servavit Pater dum ejus Filius in terrâ versaretur, Matth. 17, v. 5, Joan. 12, v. 28. Hic jam ceptum est SS. Trinitatis mysterium clarè aperiri, quod Christi deinceps predicatione divulgandum, *nulli unquam patriarcharum aut prophetarum*, ait Richelius, *tam apertè ac distinctè revelatum fuerat, quàm hic Joanni*, Patre apparente in voce, Filio in carne, Spiritu sancto in specie colubæ, quamquam diversimodè: nec enim illa vox et colubæ unitæ fuerunt Patri et Spiritu sancto, quemadmodum caro Filio. Fuit quidem totius Trinitatis effectus tam vox quàm colubæ; sed colubæ solum representavit Spiritum sanctum, vox solum Patrem, ut et solius Patris est dicere: *Tu es Filius meus.* Magnus itaque Joannes, cui se baptizandum credit Filius, se videndum invisibilis exhibet Spiritus, suum de celo Filium commendat Pater.

Tu, homo Jesus, quem emisso Spiritu meo demonstrò: quem hæcenus promisi, jam præsentem exhibeo. Pater dum à Filio honoratur oratione, Filium vicissim honorat responso è cælis dato.

FILIUS MEUS, ille Filius meus, non adoptivus sed proprius, non aliunde creatus, sed ex me genitus, nec de aliâ naturâ mihi factus comparabilis, sed de eamè essentia mihi natus æqualis. Hic est Filius meus, quem à me non separat deitas, non dividit potestas, non discernit æternitas; qui eam quam mecum habet æqualitatem, non rapinâ appetit nec usurpatione præsumpsit, sed manens in formâ gloriæ meæ, ut ad reparandum genus humanum, exsequeretur commune consilium, usque ad formam servitium inclinavit incommutabilem deitatem. Hæc ferè D. Leo, sermone de Transfiguratione. Tu es ille Filius meus, olim à me promissus, Rex, Sacerdos et Doctor, Psal. 2, v. 6, 7; Psal. 109, v. 3, 4.

DILECTUS. Marc. 9, v. 7, veritè *charissimus*; non enim participium est, sed nomen, vox cujus usus est Græcè, *ἀγαπητός*, ille dilectus (repetitur articulus magnâ emphasi), multi dilecti, ille unicè dilectus tanquam unigenitus. Cum enim quis unum solum possidet filium, maximè eum diligit; si verò pater factus sit plurium, disparitatis affectus remittitur, ait veterum quidam. Alii ergo filii, solummodo quia dilecti; hic dilectus, quia filius.

Is te, non in alio, quicumque ille sit, nisi per hunc.

COMPLACUI MIHI. Explicat dilecti rationem. Græcè non additur *mihi*. In te complacui, in te beneplacitum est mihi, in te acquivit animus meus. Phrasis est sacræ

litteris peculiaris, ex Hebræo orta. Græci enim interpretes, Hebræum *rasa* cum propositione constructum, ad hunc verterunt modum, *visi voce id est, quæ propensum animum ac præcipuum quendam erga alium affectum, expressum voluerunt*, Psal. 146, v. 10, 11; Psal. 149, v. 4. Sensus itaque est: Mihi solus et singulariter places (sensu enim præteritum pro presentem) et in te nihil mihi displicet; ideòque me oblecto te unicè, et singulari te amoris affectu prosequor, in teque acquiesco, ita ut gratissimum mihi futurum sit quidquid per te agetur, per te denique ego erga alios placari, alique mihi placere poterunt, per quem, inquam, ego mundo reconciliari decrevi. Innuit enim sic in Christo acquiescere Dei amorem, ut sese ab eo ad alios diffundat, eumque intuens iram omnem offensionemque erga alios ponat, illum alii omnibus opponens, et non tantum charissimum Filium suum esse, verum etiam quorsum eum mittat declarat. Patri Filii singulariter præ omnibus placet, quippe Patri per omnia similis, et secundum divinam naturam, *quæ splendor gloriæ et figura substantiæ ejus est* (Hebr. 1, v. 3), et secundum humanam, quâ ab omni peccati labe alienissimus, virtutum charismatumque splendore ornatissimus, denique Deo ita unius est, ut non alius æque aut sit aut esse possit. Quin et solus Patri Filius placet, ut ait nemo nisi per eum propterque eum placeat, in quo uno Pater constituit rostram omnium salutem. Quocirca Patres hanc Dei vocem opponunt veteri illi: *Penitent me sciscisse hominem* (Gen. 6, v. 7), nam non amplius se penitere declarat creati hominis Deus, postquam in homine Christo se usque ad eò sibi complacere testatur; nec enim fieri potest, quia cum illum intueretur, omnem adversus homines conceptam indignationem deponat. Videri possit hæc Patris voce respectum fuisse ad Isaie locum cap. 42, v. 1: *Eccæ servus meus, suscipiam eum*, etc., qui hic approximè spectat. Baptista denique ad hanc vocem audiam alludere videtur, dum ait Joan. 1, v. 34: *Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Porro his omnibus exornatum et consecratum fuit baptismus Jesu, tanquam exordium muneri ejus, ut jam in publicum prodeunt auctoritas populi per Joannem conciliaretur. *Incipiens enim Jesus à baptismo Joannis* (quod ait Petrus, Act. 1, v. 2), obivit illud ad quod à Patre missus fuerat negotium, sermone prædicandi et reipsâ exhibendi Evangelii. Quare significatum hic est, mox aperienda Jesu doctrinâ secreta cælestia, et, baptismi quem daturus esset virtute, adducendos eos qui in ipsum credituri essent in regnum cælorum, adoptatos in filios et Spiritu sancto donatos. Omnia enim quæ Christo à Joanne baptizato acciderunt visibilibus, fidelibus baptismus Christi baptizatis contingunt invisibiliter. Verè enim ad invocationem sacræ Trinitatis (nam et complet Trinitatis sacramentum lavacrum Christi) adest ipsa Trinitas, aperit illi qui baptizantur cælos, largitur Spiritum sanctum, formatque Dei filios, id est, ablati peccatis, donati Spiritu adoptionis filiorum, pignore cælestis hereditatis: si tamen co-

